

TREĆI MEĐUNARODNI KONGRES KLASIČKIH STUDIJA
(London, 31. VIII. — 5. IX. 1959.)

Pred početak akademske godine 1959./1960., od 31. kolovoza do 5. rujna, održan je u Londonu Treći međunarodni kongres klasičkih studija, na kojem su se — kao i na dva prethodna (na prvom u Parizu 1950. i na drugom u Kopenhagenu 1954.) — okupili predstavnici klasičkih nauka gotovo iz svih zemalja svijeta. Organiziran je, kao i prva dva, odlukom Generalne skupštine svjetske Federacije udruženja klasičkih studija (FIEC), koja djeluje kao jedan od ogranaka Međunarodnoga savjeta za filozofiju i humanističke nauke u sastavu UNESCO-a.

Treći kongres zasjedao je u prostorijama velike zgrade Senata Sveučilišta u Londonu (Senate House). Predsjedao je, u ime londonskoga Sveučilišta, J. F. Lockwood, vice-kancelar 1955.—1958., a sve administrativne poslove oko priprema i vođenja sastanka vršio je međunarodni Organizacioni odbor od 15 članova, među kojima prof. E. G. Turner kao predsjednik i prof. V. L. Ehrenberg kao sekretar, obojica također iz Londona. U domaćem Počasnom odboru bila su sedmorica šefova najviših britanskih naučnih ustanova, koje su svojom suradnjom omogućile tako širok međunarodni skup, — među njima: Geoffrey Lloyd, ministar prosvjete, Sir Charles Wheeler, predsjednik Kraljevske akademije, Sir Maurice Bowra, predsjednik Britanske akademije, i Sir Douglas Logan, rektor londonskoga Sveučilišta.

Svega se prijavilo preko 600 učesnika, većinom delegata sveučilišta, akademija i drugih naučnih ustanova širom svijeta, na kojima se njeguju klasičke nauke. Smještaj gostiju bio je riješen na opće zadovoljstvo.

Od naših predstavnika klasičkih nauka učestvovali su akad. Grga Novak kao delegat Jugoslavenske akademije u Zagrebu, prof. Miloš Đurić u ime Filozofskoga fakulteta u Beogradu, prof. Mihajlo Petruševski sa strane Filozofskoga fakulteta u Skoplju, Stevan Josifović sa strane Filozofskoga fakulteta u Novom Sadu, dr. Rastislav Marić u ime Narodnoga muzeja Srpske akademije nauka u Beogradu i pisac ovoga osvrta kao delegat Filozofskoga fakulteta u Zadru.¹⁾

Rad Kongresa započeo se svečanim otvorenjem 31. kolovoza poslije podne. Nakon kraćih pozdravnih govora sa strane C. F. HARRISA, vice-kancelara londonskoga Sveučilišta, prof. P. Romanellijsa kao predstavnika FIEC-a i predsjednika Lockwooda slijedilo je uvodno predavanje prof. W. K. C. Guthriea, a za njim — idućih dana — ostali referati prema utvrđenom programu. Opća tema pod naslovom „Tradicija i lično dostignuće: staro i novo u klasičkoj starini“ bila je unaprijed određena i na vrijeme objavljena. Svega je pročitano nešto više od 30 referata s različitih područja klasičkih nauka: antičke historije, arheologije i umjetnosti, povijesti grčko-rimske književnosti, religije, rimskoga prava i sl.; od priloga lingvističkoga sadržaja svega, nažalost, jedan. Neki su referati bili naknadno uneseni u program.²⁾

U većini referata tretiralo se, u skladu s glavnom temom, pitanje staroga i novoga na različitim područjima kulturne djelatnosti grčko-rimske starine: koliko se u ostavštini ovoga ili onoga antičkog stvaraoca očituje sinteza dvaju elemenata, — onoga, što duguje tradiciji, i onoga, što je pridonio kao prilog vlastite ličnosti. Tema je, kako vidimo, bila dosta široka dopuštajući — s obzirom na raznolikost područja, na kojima se u antici kulturno djelovalo, — mnoštvo više ili manje slobodnih varijacija i služeći kao ideja vodilja u prilogima veoma različita sadržaja. Ali bilo je i referata, koji su ostali izvan zadane teme; ona, uostalom, nije ni bila strogo obavezna.³⁾

¹⁾ Kako naši stručnjaci za klasičke nauke nemaju vlastitoga udruženja, naše su veze s Federacijom veoma slabe, iako bi bile poželjne.

²⁾ Još prije Kongresa bilo je saopćeno, da se referati ne će objaviti kao *Acta*, pa se sada objavljuju po različitim časopisima. Popis referata i podaci o njihovu objavljivanju mogu se naći u knjižici: W. K. C. Guthrie i B. A. van Groningen, *Tradition and Personal Achievement in Classical Antiquity*, University of London 1960, str. 38 i d.

³⁾ S naše strane nastupio je s referatom prof. Novak: „Die griechische Kolonisation an den adriatischen Küsten“.

Dva referata, od kojih je jedan pročitana na otvorenju, a drugi na završetku rada, obradila su opću temu sa širega stanovišta odnosa između antičke tradicije i suvremene kulture.⁴⁾

Veća su se predavanja održavala prije podne na plenarnim sastancima, a manja poslije podne uz kraću diskusiju. Sastancima su predsjedali istaknuti prvaci klasičkih nauka u svijetu. Od jezika bili su u upotrebi: engleski, francuski i njemački, a izuzetno i talijanski.

Osim referata bila je održana, kao posebna točka programa, „mikenska diskusija“, na kojoj se u tri navrata vodila rasprava o temama strukture mikenskoga društva, religije, jezičnih i etničkih veza Minojaca. U okviru tih tema pročitana su i neka kraća predavanja. Sjednicama su predsjedali poznati stručnjaci za kretskomikenska pitanja J. Chadwick iz Cambridgea i L. R. Palmer iz Oxforda.

Rad Kongresa zaključen je 5. rujna prije podne završnim govorima, u kojima je dan kratak osvrt na tok i značenje sastanka i uzgred nabačena misao, da bi se idući kongres održao u SAD.

Na programu je, osim radnoga dijela, bilo i nekoliko vrijednih naučnih kulturnih priredaba.

Održane su dvije svečane proslave u čast dvojice engleskih filologa: o R. Porsonu, u povodu 200-godišnjice njegova rođenja, govorio je akad. D. L. Page iz Cambridgea, a o A. E. Housmanu, prigodom 100-godišnjice rođenja, prof. O. Skutsch iz Londona.⁵⁾

U isto vrijeme bile su priređene tri uspjele izložbe knjiga s područja klasičke starine: jedna u Sveučilišnoj knjižnici u čast R. Porsona, a druga u Sveučilišnom kolegiju u čast A. E. Housmana. Obje su sadržavale mnogo ranih i rijetkih knjiga i rukopisa, primjeraka fine štampe i ilustracija. Treća je bila izložba u Britanskom muzeju, gdje su eksponati bili poredani kronološkim redom, tako da se dobivala vjerna slika o načinu i sredstvima prenošenja klasičke tradicije s jedne generacije na drugu: najprije papirusi, zatim rukopisi na pergameni, od najstarijih pa do najmlađih, onda *editioes principes*, najprije one iz XV. stoljeća, a za njima i kasnija izdanja po stoljećima sve do danas: na koncu, nekoliko luksurnih izdanja iz našega vremena. Među papirusima osobito su privlačili poglede unikat Aristotelova *Atenskoga ustava*, glavni rukopis Bakhilidovih *Oda* i *Ditiramba*, a i neki drugi nalazi, kao Herodini *Mimi*, Livijeva *Epitoma* i dr. U nizu inkunabula vidjeli su se, kao prvo datirano izdanje klasičkoga pisca, Ciceronovi spisi *De officiis* i *Paradoxa* iz 1465., a također mnoštvo ranih izdanja drugih klasika, rimskih i grčkih. Među novim izdanjima isticali su se Bakhilid i Menandrov *Diskol* kao dva prva izdanja priređena na temelju današnjih nalaza papirusa.

U mnogim londonskim knjižarama bile su improvizirane i posebne izložbe stručnih knjiga.

Učesnicima Kongresa bila su priređena dva svečana prijema, jedan na poziv vice-kancelara Harrisa, a drugi na poziv F. C. Francisa, direktora Britanskoga muzeja. Osim toga, u ime Britanske vlade, primio je goste ministar prosvjete Lloyd u Lancaster House.

Gostima je također bio omogućen slobodan pristup u gotovo sve londonske muzeje i galerije umjetnina. Bili su priređeni i veoma uspješni izleti u bližu okolicu grada.

Organizacija je, dakle, bila u svakom pogledu na visini: od smještaja mnoštva gostiju do sastava obilnoga programa, u kojem je s ukusom bilo pomiješano *utile cum dulci*, — u svemu se očitovala želja organizatora, da londonski tjedan ostane učesnicima u trajnom sjećanju.

⁴⁾ W. K. C. Guthrie, *People and Traditions*, i B. A. van Groningen, *Old and New: an Epilogue*, oboje štampano u spomenutoj knjižici, str. 7 i d. odnosno 23 i d.

⁵⁾ Oba su predavanja štampana: D. Page, *Richard Porson (1759—1808)* British Academy, London 1960, i O. Skutsch, *Alfred Edward Housman (1859—1936)* University of London 1960.

*

Treći međunarodni kongres klasičkih studija u Londonu bio je, ukratko, vrijedan naučni sastanak, široko zamišljen i znanstveni vođen. Opća tema, oko koje se kretao radni dio programa, omogućila je, da se u nizu pitanja, u različitim klasičkim disciplinama, iznese više novih podataka, a napose mnogo novih pogleda; s obzirom na mikensku diskusiju može se govoriti i o novim otkrićima. Ali novo nije jedino, čime se hrani suvremena kultura, — istaknuto je u završnom predavanju. Stoga je ovaj kongres bio mnogo više nego običan susret stručnjaka u svrhu izmjene naučnih rezultata. On je još jednom manifestirao uvjerenje, da antička tradicija živi i dalje u temeljima naše kulturne nadgradnje i da njezina bogatstva, prilagođena novim prilikama i novim potrebama, znače i danas, u eri atomske energije i svemirske nautike, stvarnu vrijednost na području duhovnoga odgoja modernoga čovjeka.

Ta poruka Trećega kongresa zvuči već sasvim praktično: ona upozorava na opasnost od jednostrana razvoja novih generacija.

M. Kravar, Zadar.